

Кримското предизвикателство пред руско-украинско примирие

д-р Андреас Умланд

Тази статия се основава на поредица доклади на SCEEUS, посветени на различни пречки за постигане на мир чрез преговори между Русия и Украйна: <https://sceeus.se/en/publications/>.

Преводът и публикуването на статията на български език се осъществяват от Института за глобални анализи.

За автора:

Д-р Андреас Умланд е анализатор в Стокхолмския център за източноевропейски изследвания към Шведския институт за международни отношения и асоцииран професор по политически науки в Националния университет "Киево-Могилянска академия". Завършва докторантура по политика в Кеймбриджкия университет, както и в Свободния университет в Берлин; магистратура по руски науки в Оксфордския университет и магистратура по политически науки в Станфорд. Бил е научен сътрудник в Харвард, Станфорд, Оксфорд. Редактор е на поредицата "Soviet and Post-Soviet Politics and Society" и "Ukrainian

Voices". Основните научни интереси на д-р Умланд са в областта на руската и украинската вътрешна и външна политика, национализъм, евразийство, източноевропейска политика.

Резюме

В момента се водят интензивни дебати относно сценариите за прекратяване или поне замразяване на руската агресия срещу Украйна. Повечето наблюдатели признават, че смислени преговори между Киев и Москва могат да се проведат само след успешна украинска офанзива. Между Украйна и някои от нейните чуждестранни партньори обаче се очертава разминаване по отношение на бъдещето на Крим. По-голямата част от политиците и формиращите общественото мнение извън Украйна се стремят да разделят двете анексии на Русия от 2014 и 2022 г. Докато възстановяването на украинската териториална цялост в пълната или по-голямата част от континентална Украйна е широко прието в цялата експертна общност, връщането на черноморския полуостров под контрола на Киев често се разглежда като невъзможно, поне в близко бъдеще. Предложеното разделение на целите за временно решение на конфликта често се представя като прагматична, "реалистична" и предпазлива стратегия за преговори.

При тези подходи обаче се пренебрегват политическите и икономическите последици от основното географско условие на Крим – неговата тясна и многобройна връзка с украинските суходолия на север от него. Наред с всеобхватната руска цел за поемане на пълен политически контрол над Украйна, пълномасщабната инвазия на Москва през 2022 г. беше мотивирана и от геоложките, историческите, икономическите и други връзки между украинския Черноморски полуостров и югоизточната част на континента. Тези "рационални" детерминанти за дълбокото нахлуване на Москва в Донбас и части от Запорожка и Херсонска област често се пренебрегват или подценяват.

В резултат на това се надценява готовността и способността на Русия да се откаже от контролираната от Москва сухопътна връзка между Крим и Русия. След освобождаването на континенталната част на Украйна Крим, както и през 2014-22 г., ще бъде анексиран ексклав на Руската федерация. На него вече му липсва и ще продължи да му липсва прясна вода от континентална Украйна и сухопътна връзка с Русия. Той ще продължи да страда от изключване от международната търговия, финансовия обмен и инвестициите, както и от геополитическа несигурност. Западните политици трябва да признаят тези обстоятелства и да подкрепят пълното възстановяване на украинската териториална цялост чрез предоставянето на Украйна на достатъчно и подходящо въоръжение за бързо освобождаване на всички окупирани от Русия територии, включително Крим.

Въведение

Необратимостта, поне в краткосрочен план, на руската анексия на Крим вече повече от девет години е широко разпространено схващане сред неукраинските създатели на общественото мнение и политици по въпросите на Русия и Украйна. Повечето сериозни анализатори признават разрушителните и геноцидни мотиви на нападението на Москва срещу Украйна. Затова те приемат, че Киев трябва да освободи по-голямата част или дори цялата континентална Украйна възможно най-скоро.

За разлика от това, завземането на Черноморския полуостров от страна на Москва – според аналитичните подходи на много наблюдатели, политици и дипломати, трябва да се приеме като свършен факт. Понякога подобни твърдения се правят с позоваване на високата степен на лични инвестиции на Владимир Путин в първоначалното агресивно разширяване на руската държавна територия през 2014 г. Понякога в една или друга степен се признават твърденията на Кремъл за предполагаемата фундаментална роля на Крим и неговия най-голям град Севастопол в руската история и/или регионалните дела.

От друга страна, геостратегическото значение на Кримския полуостров за някои наблюдатели е причина да подкрепят възстановяването на тази част от територията на Украйна. Ако на Москва бъде позволено да продължи да контролира Крим, това би имало далечни последици не само за геополитиката, стабилността и търговските пътища на Украйна. То би било опасно и за други черноморски държави, както и за НАТО и Европейския съюз, в които членуват някои от тези крайбрежни държави.

Основателно е опасението, че продължаващата окупация на Крим от страна на Русия ще позволи на Кремъл да превърне Черно море, както вече направи с Азовско море, в руско езеро. Противоречивите интереси в Черно море на Русия, от една страна, и на държави като България, Румъния, Турция или Грузия, от друга – да не говорим за самата Украйна – са очевидни. Те имат значителен потенциал за бъдеща ескалация на регионалното напрежение, ако на Кремъл бъде позволено да запази окупацията на Крим. Това е съществен аргумент в полза на възможно най-бързото връщане на Крим в състава на Украйна.

Това обаче е и аргументация, която работи в обратна посока. Повишената сигурност и контрол, които Киев би постигнал в Черно море след освобождаването на полуострова, ще се възприемат като съответно намаляване на влиянието на Москва. В тази ситуация с нулева сума, колкото по-големи са геостратегическите печалби на Украйна, толкова по-големи ще са загубите на Русия. Следователно по-широкото политическо значение на Крим в сферата на сигурността е валиден, но и труден аргумент за поддръжниците на Украйна. Той може да бъде

обърнат от предполагаеми "реалисти" в смисъл, че самото геостратегическо значение на Крим е толкова голямо предизвикателство, че трябва да бъде свалено от масата на преговори.

Късогледството на прагматиците

На този фон изключването на връщането на Черноморския полуостров под контрола на Киев от обсъждането на сценариите за прекратяване на руско-украинската война често се представя като прагматично. На пръв поглед това наистина може да изглежда като разумен план за движение напред и поставяне на постижими цели. Подобно мислене обаче не отчита някои важни географски, икономически и политически реалности от миналото, настоящето и бъдещето на Крим. **Разделянето на въпроса за Крим, от една страна, и усилията за постигане на предварителен мир, от друга, пренебрегва основни факти на място.**

Такива подходи тълкуват и/или представят погрешно ключови източници и динамика на ескалацията на руско-украинския конфликт през 2022 г., ако не и преди това. По-специално, завземането от Москва на югоизточните континентални украински територии през миналата година не беше продиктувано само от всеобхватните цели за унищожаване на украинската държава и нация и за поемане на политически контрол над цялата страна. То също така имаше за цел да подсили и подкрепи руското анексиране на Крим, което се случи осем години по-рано.

За разлика от неотдавнашното незаконно сухоземно разширяване на държавната територия на Русия в южната част на Украйна, придобиването на черноморския полуостров от Москва през 2014 г. беше ентузиазизирано подкрепено от повечето руснаци преди девет години. То се оценява високо и днес от гражданите и елитите на Русия. **Окупацията на Крим остава източник на легитимност и популярност за режима на Путин.**

Въпреки това първата руска анексия беше непълно, скъпо и рисковано начинание. Тя добави незаконен ексклав към претендираната от Русия държавна територия, далеч от руските основни земи. Макар и да не беше основната цел на войната, една от функциите на неотдавнашното пълномащабно нахлуване на Русия беше да направи по-устойчива продължаващата окупация на полуострова. От гледна точка на Москва, осигуряването на геоикономическата и геополитическата жизнеспособност на окупирания Крим, правилното включване на полуострова в незаконно разширената Русия беше завършено едва през 2022 г. **Неотдавнашното придобиване от страна на Русия на сушата на север от полуострова направи завземането на Крим по-рационално и цялостно от перспективата на Кремъл.**

На този фон стратегическото разделение на западната политика спрямо Москва на прекратяване на руската окупация на континентална Украйна, от една страна, и отлагане на

обратното действие на руската анексия на украинския Крим, от друга, е погрешно. Тази самозаблуда се отнася до материалните условия на Крим на място и – някои отчасти оправдани – субективни съображения за бъдещето му в Русия. Настоящата окупация на полуострова хипотетично би могла да продължи и след частично възстановяване на украинската териториална цялост на континента. Но този популярен сценарий не само не би бил задоволителен за Киев. Той също така би поставил стратегически предизвикателства пред Москва по поне четири начина.

Проблемът с прясната вода

Първо, между 2014 г. и 2022 г. **икономиката на окупирания Крим е изправена пред нарастващ дефицит на вода.** Полуостровът винаги е разполагал само с ограничени собствени запаси от прясна вода, доколкото водата на Черно море е солена и следователно неподходяща за повечето икономически цели. Този проблем е бил решен в късния и постсъветския период, когато Севернокримският канал е доставял прясна вода от река Днепър през южния континент на Украйна до полуострова през Перекопския провлак.

Когато обаче Русия анексира Крим през 2014 г., Украйна блокира експлоатацията на Севернокримският канал. В резултат на това руската окупационна администрация изчерпва все повече и повече оскъдните местни сладководни запаси на полуострова. При липсата на други източници на технологична вода Москва унищожи екологичното равновесие на полуострова, за да поддържа икономиката и инфраструктурата, включително военните съоръжения, в действие. Това създава все по-сериозен социално-икономически и екологичен проблем за окупаторите.

Индикативно е, че след завземането на полуострова преди девет години Москва не е построила нито една инсталация за обезсоляване на Крим. За разлика от 60-те години на миналия век, когато е построен Севернокримският канал, днес съществуват разнообразни технологии за обезсоляване на морска вода в промишлен мащаб. Продължаващата липса на нови инсталации за обезсоляване или на тръбопроводи за прясна вода от Южна Русия до Крим от 2014 г. насам става все по-показателна. Нарастващият недостиг на технологична вода на полуострова и бездействието на Москва в това отношение бяха показателни за стратегическото мислене на Кремъл. С всяка изминала година то правеше по-вероятна перспективата от война за завземане на Севернокримският канал. През пролетта на 2022 г. Москва временно разреши въпроса, когато завзе и отново отвори канала.

Частичното възстановяване на украинската териториална цялост, при което Крим остава под контрола на Москва, би довело до второ постоянно затваряне на канала (в случай че той по принцип е действащ) от страна на Киев. От политическа гледна точка не може да се очаква, че Украйна ще подкрепи продължаващата окупация на нейната територия от страна на Русия. Нито пък според международното право Киев би могъл да подкрепи незаконно анексиране, като осигури доставки на вода. Това означава, че освобождаването на континентална Украйна, но не и на Крим, би възстановило за Русия същата проблематична ситуация, която съществуваше през 2014-2022 г. Подобен сценарий е съществен проблем за бъдещето на руската анексия на Крим и предизвикателство, за което и Москва, и Киев са напълно наясно. С други думи, той е фактор както в руското, така и в украинското стратегическо планиране.

Липсващата сухопътна връзка

Второто предизвикателство, пред което е изправен окупираният от Русия Крим в периода 2014-2022 г., е липсата на сухопътен коридор към Русия. Бързото изграждане от страна на Москва и откриването през 2019 г. на Керченския мост от Русия до Крим отчасти реши този проблем. Той сложи край на зависимостта на Русия от трудните доставки до и от Крим с черноморски фериботи, опериращи от пристанищата в руския Краснодарски край и кримския полуостров Керч.

Въпреки това **новият транспортен виадукт над Керченския проток не реши напълно основния геоекономически въпрос за окупирания от Русия Крим**. До неотдавна руските институции, компании и граждани не можеха да използват южноукраинския континент за транспортиране на стоки или хора от и до Крим. Икономическото развитие на полуострова беше ограничено.

Използването на Керченския мост все още означаваше скъпо и продължително заобикаляне за транзит между Централна Русия и Крим. Освен това бомбардировката на моста от страна на Украйна през октомври 2022 г. илюстрира уязвимостта на този транспортен маршрут. То подчерта, че Керченският мост остава уязвимо тясно място във взаимодействието между Руската федерация и анексирания полуостров.

Единствено въоръженото завземане на югоизточния континент на Украйна през 2022 г. направи теоретично възможно за Москва решаването на този инфраструктурен проблем. Неотдавнашните руски анексии на украинските Донецка, Луганска, Запорожка и Херсонска област, разбира се, бяха продиктувани преди всичко от "иррационален" иредентизъм. Те допълнително подкопаха суверенитета и държавността на Украйна по пътя към завземането на централната политическа власт в Киев.

Те обаче бяха мотивирани и от "рационални" съображения, свързани с настоящите и бъдещите нужди на окупирания от Русия Крим. Засега новият сухопътен мост през Югоизточна Украйна е само с ограничена полза за Русия поради близката фронтова линия. Въпреки това анексирането през 2022 г. от гледна точка на Москва открива бъдещи възможности за по-добро справяне с различни предизвикателства, свързани с развитието, отбраната и логистиката на окупирания полуостров.

Геополитическата безизходица

Трети проблем, свързан със завземането на Крим от Русия, е неговият като цяло несигурен статут в регионален план и от гледна точка на сигурността и политиката. Крим беше и е далеч от сърцето на Русия. Географски и исторически той принадлежи на Южна Украйна. Противно на широко разпространените обществени схващания извън Украйна, през предсъветския, съветския и постсъветския си период полуостровът почти винаги е бил административно свързан с украинската суша на север от него. Такъв е случаят с Кримското ханство (преди 1783 г.), Царската империя (1802-1917 г.), Съветския съюз (1954-1991 г.) и украинската държава (1991-2014 г.). Перекопският провлак физически свързва полуострова и суходолията на Украйна при Черно море.

Преди да бъде завладяно от Екатерина Велика през 1783 г., Кримското ханство обхваща и днешния украински континент на север от полуострова. През следващия царски период Крим е част от Таврическото губернаторство на империята на Романови. Тази голяма административна област обединява голяма част от южната част на днешна Украйна. Таврическото губернаторство включва полуострова, южноукраинските суходолия и голяма част от черноморското крайбрежие на империята. Въпреки това царският окръг не включва нито една част от територията на днешната Руска федерация.

През по-голямата част от съветския период Крим принадлежи към Украинската съветска социалистическа република (УССР). Само между 1922 и 1954 г. той официално е част от Руската съветска федеративна социалистическа република (РСФСР) в рамките на Съюза на съветските социалистически републики. Скоро след смъртта на Сталин през 1953 г. полуостровът е прехвърлен от РСФСР към УССР с консенсусно решение на тогавашното колективно ръководство на СССР.

Причината за този рязък ход не е често изтъкваната прищявка на пламенния съветски лидер Никита Хрушчов. Всъщност властта на Хрушчов, като новоназначен първи секретар на ЦК на КПСС, по това време все още не е укрепнала. Вместо това обединението на Крим и континенталната част на Украйна през 1954 г. чрез преминаването на полуострова към УССР

е продиктувано от природни фактори, административна рационализация и икономически изчисления. Решението на Москва е подтикнато от обикновените географски факти и логистичните нужди на следвоенното икономическо развитие на Крим.

В резултат на това съветският период – отново противно на широко разпространените чуждестранни схващания – укрепва търговските, социалните и културните връзки на полуострова с украинския континент. След обявяването на независимостта на Украйна Черноморският полуостров става Автономна република Крим в рамките на новата независима украинска държава. Въпреки че през 90-те години на XX век в Крим се наблюдава известен сепаратизъм, развитието на полуострова тогава се характеризира с подчертано спокойствие и мир, особено в сравнение с мащабното насилие в близките бивша Югославия, Молдова, Чечения, Грузия и Азербайджан. Етнически неукраинската част от населението на Крим – руснаците, татарите и други малцинства на полуострова – станаха неразделна част от постсъветското украинско общество и политическа нация.

През 2014 г. Кремъл се опита да противодейства чрез операцията си по анексиране на тези основни природни и исторически условия за съществуването на Крим в рамките на Украйна, но Москва не можа да ги отмени тогава и не може да го направи сега. **Със завземането на полуострова Русия тръгна срещу течението на някои основни географски, политически, икономически и културни факти, които не просто са формирали миналото на Крим.** Тези основни обстоятелства са налице и днес и ще определят бъдещето на полуострова.

Проблемът с продължаващата изолация

Четвъртото предизвикателство пред Крим е, че не само само анексирането, но и неговите международни последици са увеличили и ще увеличават икономическата и политическата несигурност на полуострова. **Сега Крим е силно санкциониран и международно изолиран регион. От 2014 г. насам той е откъснат от външна търговия и инвестиции, от почти целия неруски туризъм, както и от световния културен и научен обмен.**

Непризнат като руска територия от повечето държави по света, Крим юридически остава украинска земя – независимо кой го контролира политически. Той не е изгубил специфичния си статут на окупиран, а не руски, регион. При това положение през последните девет години полуостровът развива – дори в сравнение със самата Русия – все по-депресивен и репресивен политически, социален и културен живот.

В периода от края на февруари 2014 г. до края на февруари 2022 г. Крим се намираше в ничия земя в сферата на сигурността и политиката между Руската федерация и континентална Украйна. Военното завземане на Крим от Русия през 2022 г. и последвалото анексиране на

югоизточната сухоземна територия на Украйна имаше за цел да реши стратегическите въпроси на Крим след 2014 г. Въпреки тези намерения, новоокупираните части от украинските области Херсон и Запорожие досега обаче не са осигурили безопасен транспортен коридор или силна връзка от Русия към Крим. От началото на пълномащабната инвазия в новоприсъединените към Русия области на Украйна бушува война.

Всъщност от късната пролет на 2023 г. изглежда, че **планът на Кремъл за смислено свързване на Крим с Русия чрез анексирането през 2022 г. може никога да не се осъществи – нито сега, нито в някакъв бъдещ сценарий.** Дори и в малко вероятния случай, в който Москва продължи да контролира югоизточния континент на Украйна, степента на несигурност на геополитическото положение на Крим ще се запази. Когато Украйна освободи по военен път или по друг начин възстанови сухоземните си територии на север от окупирания полуостров, нестабилността на изолираната стратегическа позиция на Крим между 2014 и 2022 г. ще нарасне още повече по същество и ще стане все по-значима в политически план. Кремъл ще бъде върнат в изходна позиция в усилията си да интегрира анексирания полуостров в Руската федерация.

Заклучения и препоръки

Облекчаването на геоикономическата позиция на Крим в рамките на проекта "Новорусия" не е най-важният фактор, но е съществен фактор, който допринася за ескалацията на военните действия на Москва през 2022 г. Чрез превръщането на полуострова в един от петте анексирани и взаимосвързани украински региона Кремъл целеше да намали географската изолация, икономическата неустойчивост и военната уязвимост на Крим като руски ексклав от 2014 г. насам. Дълбокото нахлуване в континенталната част на Южна Украйна през 2022 г. имаше за цел, наред с други цели, да подобри инфраструктурното и политическото състояние на полуострова в рамките на военно разширената Руска федерация.

Неотдавнашното официално анексиране на Донецка, Луганска, Херсонска и Запорожка област беше не само незаконна, но и неудобна за Русия операция, доколкото Москва не контролира изцяло нито един от тези четири региона. Тя не помогна на Москва да си възвърне контрола над цяла Украйна, а вместо това мобилизира украинската съпротива.

Въпреки това, от гледна точка на руските иредентисти, тя представляваше частично изпълнение на мечтата за Новорусия и разумен план за действие. Анексирането през 2022 г. имаше за цел да реши проблема с крехката геополитическа и геоикономическа позиция на Крим, както и да го обезпечи като предполагаемо руски регион. Засега тази цел до известна степен е постигната.

В същото време обаче анексирането през 2022 г. създаде дилема за дори частично разрешаване на руско-украинския териториален конфликт. Анексирането на пет региона на Украйна от страна на Русия вече не е само стратегическо главоболие за добронамерените западни наблюдатели. То породило и фундаментален вътрешен проблем за гълъбите в политическия и интелектуалния естаблишмънт на Москва.

Неоимперското придобиване на регионите на континентална Украйна от страна на Русия и смущаващото ѝ военно представяне не само не решиха въпроса за поддържането на анексирания полуостров. Признаването на Крим за руска територия продължава да резонира дълбоко в руското общество – факт, който е добре известен и извън Русия. За разлика от това, руският народен апетит към континенталните украински територии – независимо дали в южната част на Украйна или другаде – е много по-нисък.

Евентуално връщане на украинските сухоземни региони, анексирани през 2022 г. чрез украински дипломатически и военни усилия с помощта на Запада, може да бъде приемливо за руското население в някакъв момент в бъдещето. Нещо повече, режимът може да е в състояние да понесе това унижение без твърде голяма загуба на легитимност. Въпреки това, без контрол върху континенталните територии на Украйна на север от Черно море, Москва отново ще се сблъска в пълната им степен с горепосочените четири стратегически проблема, свързани с окупираната от Русия Кримски ексклав.

От гледна точка на Киев императивите са ясни. Продължаващото руско военно присъствие в Крим ще остане сериозна военна заплаха за континентална Украйна, чиято отбрана ще бъде много по-трудна. За да може Украйна да се защити надеждно след евентуално споразумение за прекратяване на огъня, руската военна заплаха от Крим трябва да бъде елиминирана. Освен това продължаващото руско военно присъствие ще усложни сериозно надеждната защита на други неруски черноморски райони. Москва би могла ефективно да запечата Черно море, използвайки тактика за предотвратяване на достъпа/отричане на района (A2/AD). В обобщение, **различните военностратегически измерения на местоположението на Крим правят съдбата на полуострова централен въпрос за всички усилия за намаляване на бъдещата руска военна заплаха не само за Украйна, но и за целия Черноморски регион.**

Следователно все още популярната стратегия за разделяне на целта за освобождаване на окупираните сега украински континентални територии от целта за връщане на Крим под контрола на Киев не е път към устойчива сигурност и стабилност. Тя не само би била крайно неудовлетворителна за повечето украинци, но и би възстановила за Москва предизвикателната ситуация в анексирания Крим, която на първо място беше един от мотивите за инвазията през

2022 г. Интегрирането на окупирания полуостров в руската държава и икономика отново би се превърнало, както беше през 2014-2022 г., в по-скъпо и несигурно начинание, отколкото е сега.

Чрез различните си неотдавнашни анексии на украинска територия Москва се заключи в негъвкава геостратегическа позиция. Рано или късно Кремъл може да се нуждае от прекратяване на огъня, ако не и от стабилен мир, по икономически причини. Въпреки това националната митология на Русия вече включва Крим твърдо в представите на руския народ за основна територия. Това прави трудно не само сближаването между Москва и Киев. Това е и въпрос, който не може да бъде сериозно отделен от съдбата на наскоро анексираните украински континентални територии. И това е така, въпреки че тези четири сухоземни региона сами по себе си имат много по-малко значение за руския национализъм.

В резултат на това за Кремъл сега всичко или нищо по отношение на териториалните си придобивки от 2014 и 2022 г. Кремъл се нуждае от Крим, за да поддържа легитимността и популярността на режима. Окупираният от Русия Крим обаче се нуждае от украинските суходолия на север от него, за да се превърне в повече или по-малко самостоятелен окупиран, интегриран в Русия, защитим регион.

Предложенията на Запада за разделяне на целите за връщане на окупираните в момента украински континентални територии под контрола на Киев, от една страна, и само по-късното отменяне на анексирането на Кримския полуостров през 2014 г., от друга, може да имат добър смисъл. Те обаче отклоняват западните политики от постигането на устойчиво решение на конфликта и ще доведат до постоянен проблем. Те пренебрегват гореспоменатите стратегически пречки пред изпълнението на такъв план за постигане на траен мир.

На свой ред, договорено връщане на Черноморския полуостров под юрисдикцията на Украйна и възстановяване на политическия контрол на Киев над Крим също изглеждат невъзможни. Значението на Крим за руската националистическа митология е твърде голямо. **Поне при сегашното си ръководство, ако не и след това, Русия ще се придържа към завземането на Крим през 2014 г. докрай.** Следователно Киев може да се надява да освободи окупирания континент заедно с полуострова само чрез въоръжено освобождаване или силен военен и икономически натиск върху руските войски, разположени в изолирания Крим. Западът трябва – поради горепосочените и други причини – да подкрепи Киев за постигането на тази цел с всички възможни средства, включително, наред с другото, с ракети с далечен обseg и изстребители.

Епилог

След завършването на този доклад през май 2023 г., на 6 юни 2023 г. руските окупационни войски умишлено или случайно разрушават язовир Каховка на река Днепър. Независимо дали възникналото в резултат на това голямо наводнение е било планирано от Москва в такава степен или не, потопът има опустошителни последици за югоизточната част на Украйна. То също така наруши буквата на протокола, добавен към Женевската конвенция през 1977 г. и забраняващ разрушаването на водни язовири за военни цели поради високите съпътстващи рискове за цивилното население.

Изчерпването на язовир Каховка означава също, че освен другите напоителни канали, дотогава частично функциониращият канал в Северен Крим отново е напълно нефункциониращ. Този резултат от руския акт на масов терор в Каховка може повърхностно да се разглежда като противоречащ на горния аргумент. Изглежда, че той показва само ограничено значение на руския контрол върху континенталните територии на Украйна на север от Крим за продължаването на незаконната окупация на полуострова от страна на Москва.

Въпреки това кримските цели на широкомащабното нахлуване на Русия през 2022 г. бяха само някои от няколкото и може би не най-важните двигатели на ескалацията. Целта за превземане на Крим беше и е подчинена на намерението на Кремъл да подчини Украйна като цяло. Освен това не бива да се надценява рационалността и последователността на руската военна стратегия и вземане на решения. Понякога лявата ръка може да не знае какво прави дясната.

Възможно е в началото на лятото на 2023 г. да е имало и нови руски политически разчети, които да са стояли зад извеждането от експлоатация на Севернокримския канал. Масовата терористична атака на Русия срещу язовир Каховка – ако наистина е имала за цел да предизвика последиците, които в крайна сметка е имала, може да се е дължала на новата ситуация в този момент. Може би към началото на юни 2023 г. Москва е стигнала до извода, че Крим е незащитим.

По-специално Кремъл може да е стигнал до заключението, че не може да се предотврати изолация на окупирания полуостров, ако продължаващата украинска контраофанзива е успешна. В такъв случай Кремъл може да е имал мотивацията да предотврати възстановяването на функциониращия Северен кримски канал от страна на Украйна. Възвръщането на поне частично функциониращия сладководен път от страна на Киев можеше да се превърне в аргумент пред населението на Крим и международната общност за връщането на полуострова под украински контрол.

С изчезването на възможността за снабдяване на Крим с големи количества прясна вода в близко бъдеще, както Москва, така и Киев ще бъдат изправени пред нарастващи инфраструктурни проблеми. Докато полуостровът е под руска окупация, Кремъл ще бъде отговорен за липсата на достатъчно и чиста течаща и технологична вода. След като Киев освободи Крим обаче, украинските власти ще поемат отговорността за снабдяването на Крим с прясна вода. Предвид тази перспектива решението на Москва да предотврати бъдещ приток на вода от река Днепър към Крим през канала може да се тълкува като подкрепа на горния аргумент за значението на континентална Югоизточна Украйна за полуострова.

Очевидната политическа препоръка, произтичаща от това усложнение, е, че държавите – преди всичко тези от Черноморския регион – и международните донорски организации, желаещи да помогнат на Украйна, трябва още сега да започнат да мислят за **възможни начини за решаване или поне за облекчаване на нарастващия проблем с прясната вода на Крим**. Тези размисли и приготовления биха могли да се отнасят до мерки за възстановяване, поне частично, на работата на Севернокримския канал, за бързо изграждане на инсталации за обезсоляване на Крим или/и за разглеждане на възможността за транспортиране на вода до полуострова по тръбопроводи или/и по море. Най-устойчивото решение може да бъде оборудването на Крим с няколко завода за обезсоляване и необходимата енергийна инфраструктура. В крайна сметка това би могло да направи снабдяването на полуострова с прясна вода трайно независимо от външни източници.